

Володимир С. Лук'янов
**ЗАРОДЖЕННЯ РИНКУ КРИПТОВАЛЮТИ
В ІНФОРМАЦІЙНО-МЕРЕЖЕВІЙ ПАРАДИГМІ**

У статті проаналізовано появу та утвердження в глобальному вимірі ринку криптовалют, а по суті – інформаційно-грошових символів, які все більшою мірою конкурують з паперовими грошима. Аргументовано, що криптовалюта (інформаційно-грошові символи) є атрибутом глобальної матриці інформаційної епохи.

Ключові слова: електронні гроші; криптовалюта; грошові символи; інформаційна економіка.

Літ. 15.

Владимир С. Лукьянов
**ЗАРОЖДЕНИЕ РЫНКА КРИПТОВАЛЮТЫ
В ИНФОРМАЦИОННО-СЕТЕВОЙ ПАРАДИГМЕ**

В статье проанализировано появление и утверждение в глобальном измерении рынка криптовалют, а по сути – информационно-денежных символов, все более конкурирующих с бумажными деньгами. Аргументировано, что криптовалюта (информационно-денежные символы) является атрибутом глобальной матрицы информационной эпохи.

Ключевые слова: электронные деньги; криптовалюта; денежные символы; информационная экономика.

Volodymyr S. Lukyanov¹
**CRYPTOCURRENCY MARKET ESTABLISHMENT
WITHIN INFORMATION NETWORK PARADIGM**

The article analyzes the processes of emergence and further development of the global market of cryptocurrency which is essentially the information money symbol, now being competitive with traditional paper money. It has been reasoned that cryptocurrency is the attribute of the global matrix of the information era.

Keywords: e-money; cryptocurrency; money symbols; information economy.

Постановка проблеми. Глобалізація – це цивілізаційно обумовлений «мегатренд» розвитку людства, в основі якого знаходиться матриця інформаційної епохи. Інформаційно-мережева даність базується на появі та розвитку інформаційно-комп'ютерних технологій, розгалужених Інтернет-комунікацій та глобальних інформаційних магістралей. Даний цивілізаційний здобуток – це, з одного боку, принципово нова форма організації й функціонування людського суспільства і, зокрема, економіки, а з іншого – системоутворювальна платформа, свого роду глобальна матриця інформаційної епохи. Саме в рамках інформаційно-мережевої глобальності формується і набирає інтенсивного розмаху ринок криптовалют, тобто інформаційних грошових символів. При аналізі останніх «неможливо користуватися ані мікроскопом, ані хімічними реактивами. Те й інше має замінити сила абстракції» [10]. У цьому сенсі слід віддати належну шану К. Марксу, який цілком справедливо вважав гроші історичною категорією, тобто такою, що виникла за певних обставин на певному етапі розвитку людства, пройшла шлях свого розвитку і має перерости у якусь іншу сутність [10].

¹ National Academy of Management, Kyiv, Ukraine.

Аналіз останніх досліджень. У ХХІ ст. бурхливий розвиток інформаційних технологій зумовлює появу незвичних грошових символів – так званих «цифрових (крипто) грошей». Дана проблематика все більшою мірою актуалізується серед вітчизняних та зарубіжних аналітиків [1; 2; 4–7; 11; 14]. Водночас проблема появи й утвердження ринку криптовалют або інформаційних грошових символів у глобальному вимірі до цього часу залишається поза увагою зарубіжних і вітчизняних науковців.

Мета дослідження – задекларувати в постановочному аспекті проблему появи в сучасному інформаційно-мережевому полі криптовалют у формі інформаційних грошових символів, які з часом (у далекій перспективі) витіснять паперові гроші як базове монетарне явище.

Основні результати дослідження. Вибухоподібний розвиток інформаційних технологій у наш час засвідчує переддень появи нової цивілізаційної епохи, яка все більшою мірою спирається на принципово нову інформаційно-технологічну платформу. У цьому сенсі окреслюється цивілізаційно ноостична взаємозалежність: мережеве суспільство – мережева економіка – інформаційно-мережеві (цифрові) гроші. Оскільки створення та апробація цифрової валюти базуються на криптографічних методах, такі квазігрошові різновиди отримали назву криптовалют. Насправді ж йдеться не про гроші або валюту в їх класичному розумінні, а лише про інформаційні грошові умовності, тобто інформаційно-грошові символи. При цьому не маються на увазі графічні знаки, які символізують, скажімо, долар, євро, фунт стерлінга, японську йену, китайський юань тощо. Грошові символи в інформаційно-мережевому наповненні та вимірі – це приблизно те саме, що являв у стародавні часи собою вогонь, зерно, худоба², інші важливі для людського буття (виживання) цінності, а в нинішні часи – золото чи срібло³. Отже, йдеться про квазізамінник паперових грошей. Ринок інформаційних грошових символів існує в будь-якій точці планети, де є Інтернет.

На вітчизняних теренах піонерним узагальненням зародження цифрових грошей стала публікація відомих учених-фінансистів у журналі «Банківська справа» [4]. Цінність подібних публікацій в тому, що на сьогодні системної теорії інноваційних модифікацій наявних грошових систем і, зокрема, так званої «криптовалюти», що формується в рамках інформаційно-мережевої економіки, поки що не існує. Автори відтворили наявну на сьогодні систематизацію криптовалют як віртуальних грошей, а по суті – інформаційних грошових символів, ринок яких активно зароджується в глобальному вимірі.

У наш час на основі механізмів електронної системи комунікацій формується «інформаційний грошовий всесвіт», пересаджений у віртуальну реальність і компактно представлений в Інтернет-мережі. Вже зараз Інтернет охоплює близько мільярда користувачів, число яких щоденно зростає сотнями тисяч [5]. Принцип найширшої доступності для фактично безмежного кола

² У цьому сенсі нагадаємо, що сучасна грошова система і досі зберігає згадки про своє походження від простих товарів. Наприклад, "resunia" (лат.) – від "rescus" (худоба). У сучасній англійській мові цей латинський корінь збереглася в слові rescupiary (грошовий).

³ З часом золото разом з усіма іншими можливими для використання у якості грошей благородними металами стало спочатку умовним, а надалі й взагалі перестало виконувати роль всезагального еквівалента.

користувачів породжується комунікативним раціоналізмом, за якого миттєво долаються часові бар'єри і нескінченність простору. Генерація сучасних грошових символів відбувається шляхом математичного розв'язання складних однотипних завдань [14].

Криптовалюти як атрибут Інтернет-комунікацій відкривають можливість здійснювати платіжно-розрахункові операції у найвіддаленіших точках планети в режимі «онлайн». На відміну від банківських переказів електронні платежі на основі грошових символів здійснюються миттєво. Швидкість обігу електронних цифрових грошових символів, зокрема, криптовалюти є безпрецедентною. Не маючи власної цінності, сучасні грошові символи є віртуальними, засновується на добрій волі й довірі учасників, які згодні ними оперувати, але водночас у будь-який момент можуть цю рівновагу порушити. Зараз мало знайдеться таких грошово-інструментних чинників, якими було б можливо так суб'єктивно вар'ювати та перманентно змінювати, навіть упродовж дня.

Однак чи означає це, що ринок інформаційних грошових символів як породження мережевої геоeкономіки є ноостичним за своїм змістом, тобто сам себе безперервно відтворює і регулює? Розуміння того, що всі явища й процеси інформаційної епохи пронизані (з різною інтенсивністю) логікою, принципами й правилами мережевого буття, динамічна експансія якого все більш явно абсорбує й відбраковує традиційно сталі організаційно-економічні форми, зумовлює актуальність аналізу не лише потенційних переваг мережевої економіки, а і супутніх їй конфліктних викликів [7].

Адже насправді глобальна економіка в сучасних умовах – це інтелектуальна полісистема найвищої складності, переповнена розмаїтим і суперечливим впливом незлічених факторів, чинників, процесів і явищ. При цьому є вагомій підставі констатувати, що «розум» й «інтелект» інформаційно-мережевої економіки ідентифікується завдяки її здатності до творчої еволюції та самовдосконалення⁴. Саме завдяки цьому інформаційно-мережева економіка реалізується як специфічна «нервова система», тобто характеризується перманентною рефлексивністю. Зрозуміло, що такі геоецивілізаційні біфуркації породжують зростаючу потребу як в науково-теоретичному освоєнні, так і свого роду «директивному регулюванні», без чого неможливе цивілізаційне впорядкування широкого спектру грошових символів.

Йдеться, передусім, про «сімейство» Bitcoin (BTC)⁵, а також Litecoin (LTC), Peercoin (PPC) тощо. Зауважимо, що продукування кожної нової одиниці криптовалюти зумовлює все складніші подальші математичні обчислення. Попри це на сьогодні (а процес творення криптовалют є перманентним) ринок віртуальних грошових символів нараховує, щонайменше, два десятки різновидів. При цьому необхідно мати на увазі, що криптовалюти або грошові символи на відміну від традиційних грошей, передусім паперових, не є

⁴ У контексті цього дослідження варта уваги диференціація понять «розумна система» та «інтелектуальна система». Адже «розум» розглядається як потенціал системи, а «інтелект» як здатність останньої якісно використовувати наявний потенціал.

⁵ Bitcoin походить від англ.: bit – одиниця інформації «бит» і coin – монета.

зобов'язаннями. Водночас даний спектр інформаційних грошових символів є різновидом фіктивного капіталу. «Цифрова (крипто) валюта стовідсотково віртуальна, завдяки чому вона є органічним і перманентним здобутком фіктивного капіталу» [4, 5].

Грошові криптосимволи безумовно є породженням електронних грошей. Директива ЄС від 18.09.2000 №46 визначає два основні види електронних грошей [14]: 1) на основі карток (card-based e-money); 2) на основі програмно-го забезпечення (software-based electronic money). Відповідно до вищезгаданої Директиви, електронні гроші визначаються як «грошова вартість, що є вимогою до емітента і яка: а) зберігається на електронному пристрої; б) емітується під час отримання грошових коштів у вартісному розмірі не меншому, ніж емітована грошова вартість; в) приймається як засіб платежу учасниками, іншими ніж емітент» [14, 267].

Тобто обидва види електронних грошей є зобов'язаннями (вимогами емітента). У першому випадку – це зобов'язання емітентів карток, у другому – емітентів безготівкових електронних грошей, що існують на основі програмного забезпечення в електронних платіжних системах. У більшості випадків емітентами безготівкових електронних грошей, що існують на основі програмного забезпечення, є центральні банки відповідних країн, які одночасно з цим є базовими регуляторами (управителями) відповідних систем електронних платежів.

Зазначена цивілізаційна синергія електронних грошей дуже швидко вловлюється Інтернет-суспільством, що відкриває й активізує їх перманентну віртуалізацію і безпрецедентну популярність. Це, з одного боку, відкриває відчутні переваги в порівнянні з так званим пруденційним регулюванням грошового обороту, а з іншого – відкриває практично необмежені можливості для уникнення фіскального контролю. Отже, саме на базі електронних грошей та їх інноваційних різновидів закладається цивілізаційний плацдарм для неминучого і все більш широкого витіснення паперових грошей як історичного феномену.

Якщо на розвиток електронних грошей пруденційний вплив здійснюють міждержавні об'єднання й державні центральні банки (в Україні – Національний банк України), то процеси створення та емісії криптовалюти поки що повністю спонтанні та децентралізовані. За своєю природою цифрова криптовалюта повністю автономна в політико-економічному відношенні, на відміну від традиційно паперових грошей. Отже, цифрові криптовалюти потребують системного аналізу й наукових оцінок, адже квазізамінники реальних грошей є тим інструментом, який останнім часом активно використовується як джерело наповнення фіктивного капіталу. Дехто з аналітиків однозначно отожднює цифрові криптовалюти, що «заземляються» в Інтернеті, з реанімуванням фінансових пірамід [6, 29].

Попри те, що створення та апробація криптовалюти відбувається на персональних комп'ютерах, а її розповсюдження здійснюється через так звані «ланцюги блоків», на яких записуються необхідні грошові транзакції⁶, то

⁶ Останні містять інформацію щодо гаманця на який перерахована відповідна сума, її розмір, а також тимчасова «мітка операції». Цей запис позначається зашифрованим ключем «вузла-відправника» і розсилається іншим учасникам мережі для підтвердження.

сучасні інформаційні технології дозволяють підключатись до світової мережі беззупинно. Сьогодні користувачі ноутбуків, планшетів і найбільш активно зростаючого сегменту – смартфонів – не прив'язані до громіздкого комп'ютера і в змозі бути учасниками віртуальних фінансових операцій фактично повсюдно. Крім того, уникнення використання центрального сервера гарантує продуцентам й учасникам цифрових валют повну анонімність, що є додатковим унаочненням активної віртуалізації фінансових відносин у геофінансовій сфері.

На наше переконання, розвиток і практичне застосування віртуальних грошових символів, які за формою і за змістом відрізняються від звичних паперових грошей, загальмувати, а тим паче вольовим чином ігнорувати як інформаційного посередника у міжлюдських стосунках, вже не вдасться. Нині для торгівлі інформаційно-грошовими символами, зокрема купівлі-продажу бітконів за реальні долари США⁷, вже функціонують 3 добре налагоджені Інтернет-біржі: токійська Mt.Gox, словенська Bitstamp та біткоїн-біржа Btc-e.com. Також для обміну нових криптовалют на біткоіни в Інтернеті функціонують десятки бірж-обмінників. У січні 2014 р. всесвітньо відома компанія "Google" виявила зацікавленість в освоєнні віртуальних можливостей системи Bitcoin [4, 7].

Висновки. Фактична перманентність створення віртуальних компаній та віртуальних офісів, учасники яких можуть знаходитися в різних куточках світу і вести спільний бізнес та здійснювати електронну комерцію, застосовуючи криптогрошові символи, дає підстави стверджувати про інтенсивний розвиток інформаційно-мережових економік у глобальному вимірі. Bitcoin (BTC), Litecoin (LTC), Namecoin (NMC), Peercoin (PPC), Feathercoin (FTC), Primecoin (XPM), Freicoін (FRC) – далеко не повний перелік криптогрошових символів, якими нині оперують гравці в Інтернет-мережі. Тому нині досить важливо усвідомити, що поява і розвиток ринку криптовалют (інформаційно-грошових символів) як цивілізаційного феномену, який на даному етапі хоча і не має суттєвого впливу на стан національних економік, у найближчій перспективі стане глобалізаційною очевидністю, з якою будуть вимушені рахуватися передусім центральні банки, а згодом і фінансові ринки.

1. *Достов В.Л.* Электронные деньги, как инструмент оптимизации платёжного оборота // Деньги и кредит.– 2013.– №12. – С. 7–13.

2. *Єрмошенко М.М.* Інформація в системі економічної дійсності // Актуальні проблеми економіки.– 2012.– №11. – С. 24–32.

3. *Ковальчук Т.* Новації у сфері грошових систем та деякі їх особливості // Банківська справа.– 2013.– №7. – С. 3–12.

4. *Ковальчук Т., Паливода К.* Цифрова валюта як віртуальне джерело фіктивного капіталу // Банківська справа.– 2014.– №1–2. – С. 3–11.

5. *Ковальчук Т.Т.* Глобальна інформаційно-мережева економіка: цивілізаційні перспективи // Актуальні проблеми економіки.– 2013.– №12. – С. 15–23.

6. *Коробейникова О.М.* Платежные технологии в среде Интернет // Финансы и кредит.– 2012.– №47. – С. 29–37.

7. *Кравчук Н.* Дивергенція глобального розвитку. – К.: Знання, 2012. – 782 с.

⁷ З моменту свого створення Bitcoin подорожчав в 20 тис. разів. Сумарний щоденний оборот його обміну сягнув 15 млн дол. США [4, 6].

8. *Криворучко С.В., Лопатин В.А.* Особенности перевода электронных денежных средств // Деньги и кредит.– 2012.– №9. – С. 50–57.
9. *Лук'янов В.С.* Роль монетарної політики і монетарного регулювання в активізації фінансових ринків // Банківська справа.– 2012.– №3. – С. 60–75.
10. *Маркс К.* Капитал. – М.: Изд. политической литературы, 1973 // bookz.ru.
11. *Мищенко С.В.* Проблемы устойчивости денежного обращения. – М.: Новые знания, 2014. – 399 с.
12. *Паливода К.В.* Капітальні інвестиції. – К.: Знання, 2009. – 711 с.
13. *Попов Г.* Глобальные дисбалансы – нетрадиционная трактовка // Вопросы экономики.– 2013.– №1. – С. 69–80.
14. *Пригожин И.Р., Стенгерс И.* Порядок из хаоса / Пер. с англ.; Общ. ред. В.И. Аршинов. – М.: КомКнига, 2005. – 294 с.
15. Directive 2009/110EC of the European Parliament and of the Council of 16 September 2009 on the taking up, pursuit and prudential supervision of the business of electronic money institutions amending Directives 2005/60/EC and repealing Directive 2000/46/EC. Official Journal of the European Union.

Стаття надійшла до редакції 4.06.2014.

КНИЖКОВИЙ СВІТ

СУЧАСНА ЕКОНОМІЧНА ТА ЮРИДИЧНА ОСВІТА
ПРЕСТИЖНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ

Україна, 01011, м. Київ, вул. Панаса Мирного, 26
E-mail: book@nam.kiev.ua
тел./факс 288-94-98, 280-80-56

Транснаціональні корпорації: Навчальний посібник. – К.: Національна академія управління, 2008. – 240 с.
Ціна без доставки – 25 грн.

Автори: **О.В. Зав'ялова, В.Є. Сахаров.**

У навчальному посібнику викладено теоретичні основи виникнення, становлення та розвитку транснаціональних корпорацій, механізм їхнього функціонування та вплив на світову економіку. Розглянуто систему національного і міжнародного регулювання ТНК.

Посібник містить також ситуаційні вправи, що дозволяє закріпити теоретичні знання шляхом виконання практичних завдань та обговорення ситуаційних вправ.

Призначений для студентів та викладачів вузів. Посібник стане корисним всім, хто цікавиться проблемами транснаціоналізації світової економіки.